

Hizkuntzen kaleko erabileraren neurketa

GETARIA

2022ko martxoa

UDALERRI
EUSKALDUNEN
MANKOMUNITATEA

AURKEZPENA

Hizkuntza politika egokiak garatzeko, ezinbestekoa da diagnostiko egokiak egitea; hau da, errealitatea zein den jakitea. Kaleko erabilera da hizkuntzaren egoerari buruzko adierazle esanguratsuenetako bat, eta, udalerrien diagnostiko egokia egiteko asmoz, azterketa ildo bat abiatu zuen UEMAk 2017an: kide dituen udalerri guztietan kaleko erabilera aztertzea. Bigarren aldiz, 2021ean egin da neurketa.

UEMAko zenbait udalerri urteak daramatzate gisa horretako neurketak egiten, baina gehienek ez dute halakorik egin oraintsu arte. UEMAKo herri gehienetan 2017koa izan zuten lehena, eta 2021ekoa bigarrena. Getarian, aldiz, 2019an egin zen lehenengoa.

2021eko neurketak, beraz, modua jarri du 2017ko behaketaren datuekin lehendabiziko alderaketa egiteko (Getariaren kasuan, 2019ko behaketarekin).

Neurketaren emaitza bi dokumentutan bildu da: batetik, Soziolinguistika Klusterrak egin du UEMAKo udalerrietako erabilera orokorraren analisi xehea, 2017ko eta 2021eko datuak alderatuz, neurtutako udalerri guztietako emaitzak aintzat hartuta —93 udalerri izan dira guztira—; bestetik, azterlan orokor horren osagarri, txosten honetan bildu dira zehazki udalerriari dagozkion datuak.

METODOLOGIA

Urteak dira Euskal Herrian kaleko erabileraren neurketak egiten direla: 1989an egin zuten lehen aldiz Euskal Herriko neurketa, eta, harrezkero, beste zazpi aldiz egin da maila nazionaleko azterketa; horrekin batera, ehunka aldiz egin dira udalerri mailako neurketak. Ikerketa eredu sendoa da, beraz. UEMako herrietan behaketa egin ahal izateko, egokitzapen batzuk egin dira neurketa kopuruetan eta orduetan: 3.000 biztanle baino gutxiagoko udalerrietan, egun gehiagotan egin dira neurketak, baina denbora tarte laburragoz, ahalik eta modu eraginkorrean solasaldi kopuru handia jasotzeko; 3.000 biztanletik gorako herrietan, berriz, egun gutxiagoan egin da neurketa, baina ordu gehiagoan.

Hizkuntzen erabileraren kaleko neurketak, metodologiari dagokionez, ezaugarri nagusi hauek ditu:

- **Behaketa zuzena.** Neurketaren teknika behaketa zuzena da: herritarrei ezer galdetu gabe, zein hizkuntzatan ari diren jasotzen da. Ez da inkesta bat, beraz: jardunari erreparatzen zaio.
- **Neurtzaileak.** Behaketa, hortaz, neurtzaileen bidez egiten da: haiek jasotzen dute hiztunak zein hizkuntzatan ari diren. Herriz herriko boluntario sare zabala aritu da zeregin horretan, eta neurketarako berariazko formazioa jaso dute, behaketaren fidagarritasuna bermatzeko.
- **Elkarrizketa hizkuntza.** Kaleko solasaldiak neurtzen dira, ez hiztun bakoitzaren banakako jarduna: solasaldian entzuten den hizkuntza jasotzen da, nahiz eta ez entzun kide guztiak. Hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen badute, nagusia jasotzen da; elkarrizketa elebiduna bada —hizlari batzuek hizkuntza bat eta besteek beste bat—, biak jasotzen dira.
- **Datu bilketa.** Entzundako solasaldiak jasotzen ditu neurtzaileak, horretarako prestatutako fitxa baten bidez. Lau aldagai hartzen dira aintzat: elkarrizketako hizkuntza, adina, sexua eta haurrak hizketan ari ote diren. Betiere, behatzailearen senaren arabera esleitu dira ezaugarri horiek, ezer galdetu gabe. Adinari dagokionez, bost talde egin dira: haurrak (2-14), gazteak (15-24), heldu gazteak (25-39), heldu nagusiak (40-64) eta adinekoak (65-...).
- **Aplikazioa.** Sakelako telefonoa erabiliz egin da datu bilketa gehiena, berariaz sortutako aplikazio baten bidez. Hala eskatu duten neurtzaileei modua eman zaie paperean aritzeko.
- **COVID-19aren eragina.** Osasun larrialdiak eragina izan du neurketan. Batetik, *online* egin da neurtzaileen prestakuntza, eta neurketa gehienak telefono bidez, eskutik eskura materialik ibili gabe. Bestetik, neurketa egitean izan dira zailtasun handiagoak, batik bat maskaragatik, nekezagoa izan baita solasaldiak entzutea. Lagina ondo osatu da, hala ere.

LAGINA

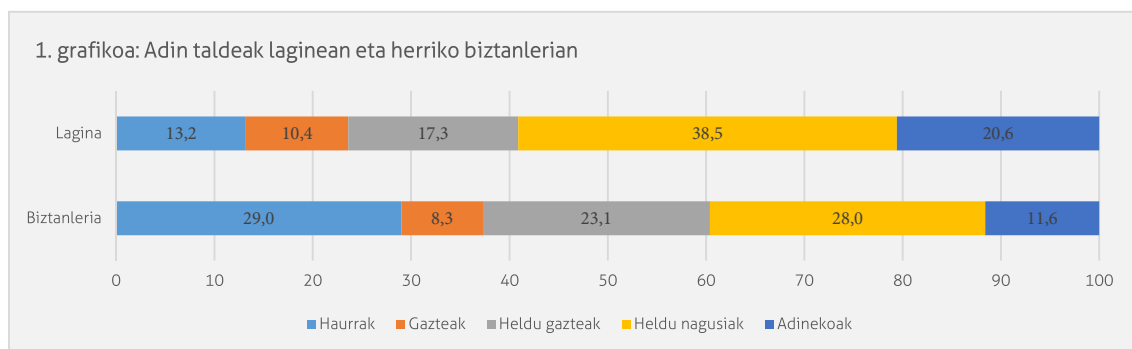
UEMAk eta Soziolinguistika Klusterrak prestatutako ereduari jarraikiz, planteamendua izan zen maiatzaren 3an hasia, eta neurketa bi astez egitea. Getarian neukreta bi aste geroago egin zen, maiatzaren hasieran pandemiaren ondorioz herriko egoera ez zelako neurketa egiteko egokia.

Ez da ibilbide berezirik prestatu: herriko erdigunean, jendea ibili ohi den lekuan egin dira neurketak.

Emaitzen adierazgarritasunari dagokionez, honako hauek dira zenbaki nagusiak:

- **Unibertsoa:** Getariako kaleetan entzun daitezkeen elkarrizketak.
- **Lagina:** 950 elkarrizketa eta 3.911 solaskide.
- **Akats tarteak:** $\pm 2,88$ koa, elkarrizketen lagin osoarentzat, %97ko konfiantza mailarekin.

Laginen osakerari dagokionez, haurrek osatzen dute multzorik handiena (%29), eta segidan daude heldu nagusiak (%28). Grafiko honetan laginetako adin tartearen ehunekoak eta Getariako biztanleriaren adin tartearen ehunekoak alderatu ditugu, eta, ikusten denez, neurketan haurren presentzia benetan baino handiagoa da, eta heldu nagusietan dezente txikiagoa.

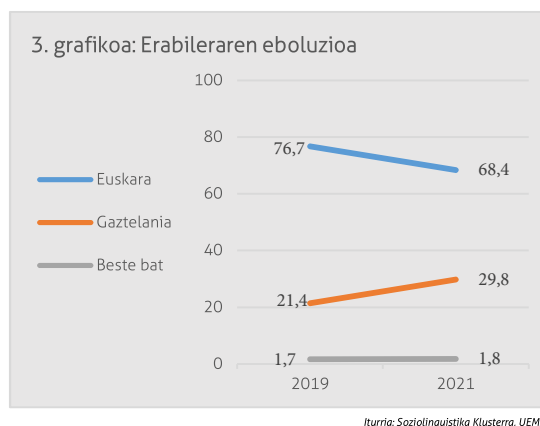
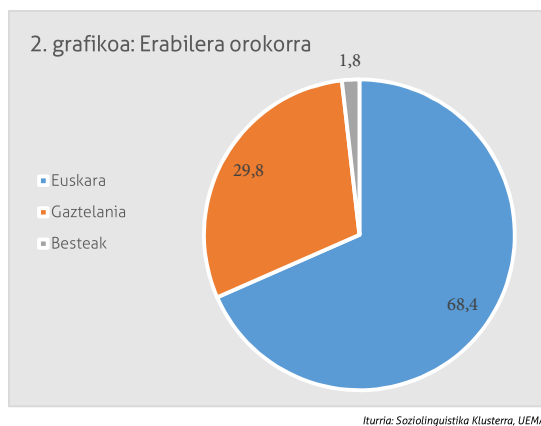
ERABILERAREN EMAITZAK

Neurketak emandako emaitza nagusiak jaso dira atal honetan: bai erabilera orokorra, bai hiztunen ezaugarrien arabera. Alderaketak egin dira Getarian 2019an egindako neurketarekin.

ERABILERA OROKORRA

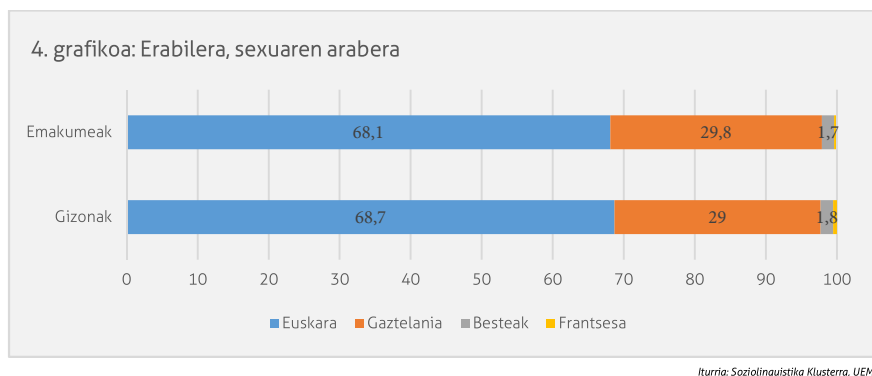
2021eko neurketan, hiztunen %68,4 sumatu dira kalean euskaraz. Gainerako hizkuntzen erabilera askoz apalagoa da: gaztelaniaren erabilera %29,8 da herriko kaleetan, eta beste hizkuntzena, %1,8.

2019ko neurketarekin alderatuta, euskararen erabilera behera egin du, zortzi puntu baino gehiago; eta gaztelaniaren erabilera euskararen erabilera beherakadaren pareko igoera izan du. Beste hizkuntza batzuen erabilera ia bere horretan geratu da.

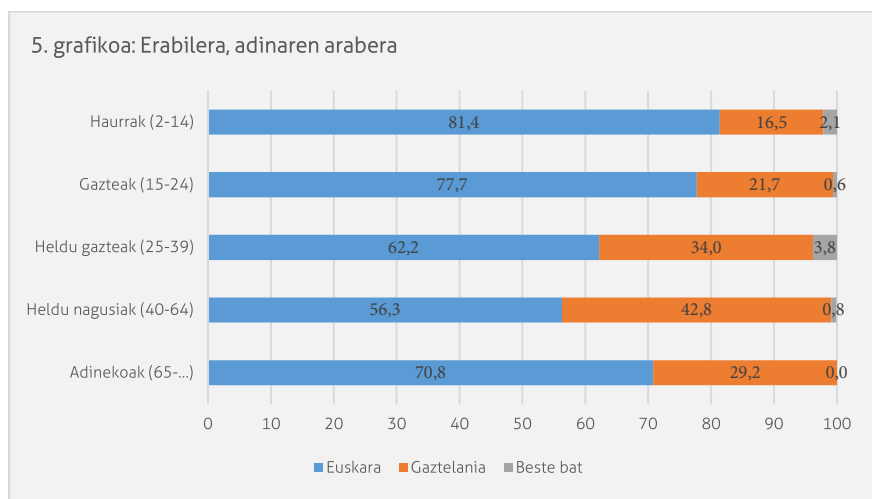
SEXUAREN ARABERAKO ERABILERA

Erabilera apenas dagoen alderik sexuari dagokionez: gizonak gehixeago egiten dute euskaraz, eta emakumeek gehixeago gaztelaniaz.

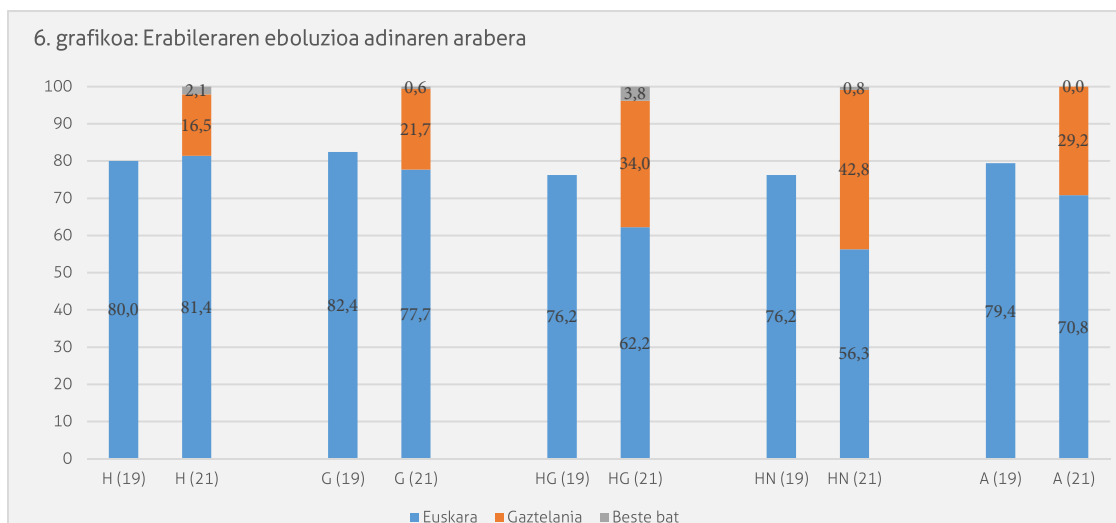
ADINAREN ARABERAKO ERABILERA

Euskara da hizkuntza nagusia adin talde guztietan, baina badira ñabardurak adin talde batetik bestera. 2021eko neurketaren arabera, haurrek erabiltzen dute euskara gehien (%81,4), eta atzetik daude heldu gazteak (%77,7) eta adinekoak (%70,8). Helduen adin tartean dago euskararen erabilera txikiena, bai heldu gazteengan (%62,2), bai heldu nagiengan (%56,3). Beste hizkuntza batzuei dagokienez, heldu gazteetan entzun dira gehien (%3,8), eta haurrengan (%2,1).

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, UEMA

Aurreko neurketarekin alderatuta, badira gorabeherak —2019an helduen multzoa ez zen bitan bereizi, eta euskararen erabilera bakarrik dago jasota txostenean—. Umeen adin tartean bakarrik dago igoera: ia puntu eta erdiko da. Beste adin tartetean beherakada handia da; batez ere, heldu gazteen eta heldu nagusien adin tartetean: heldu gazteetan 14 puntu egin du behera, eta heldu nagusietan 20 puntu.

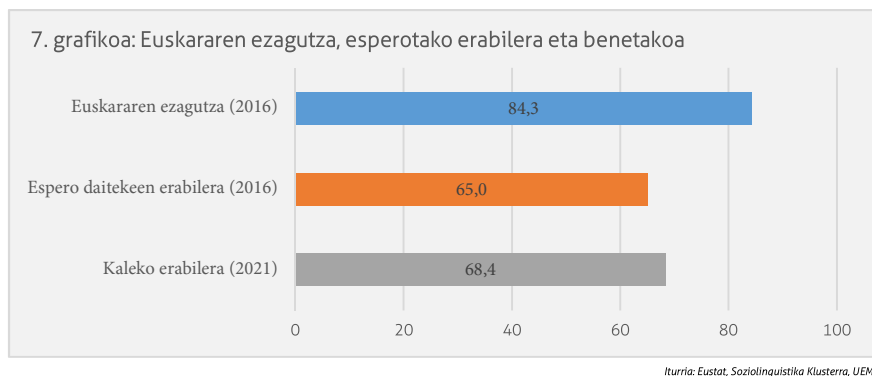

ERABILERAREN ANALISIA

Getariako kaleetan egindako neurketaren emaitzak egoki interpretatzeko asmoz, testuingurua aztertu da: batetik, udalerriaren errealitate soziolinguistikoa; bestetik, antzeko udalerrietako datuak.

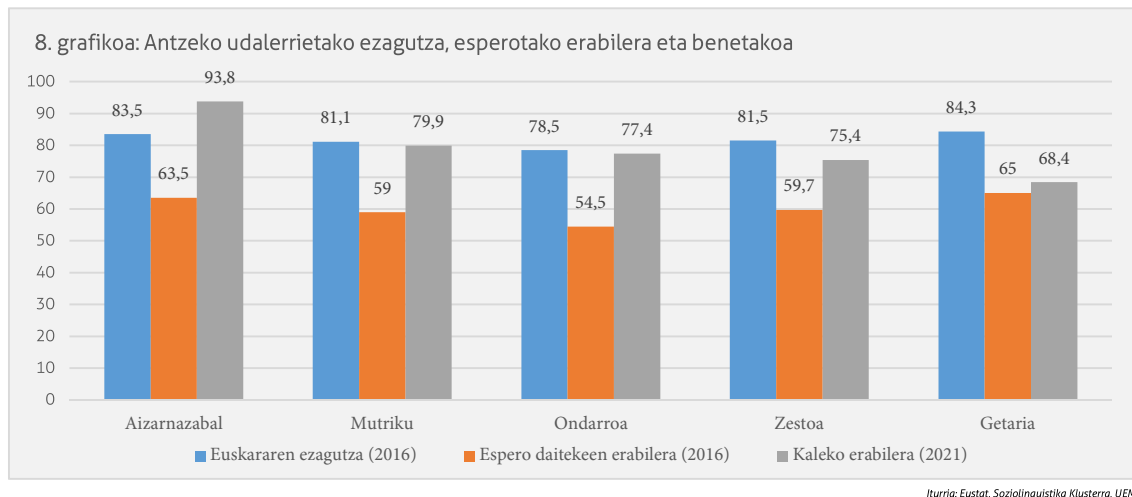
UDALERRIKO EGOERA SOZIOLINGUISTIKOA

Euskararen ezagutzari buruzko azken datuak 2016koak dira; horien arabera, herritarren %84,3k dakite euskaraz. Horretan oinarrituta kalkulatu da *espero daitekeen erabilera*: Txillardegiren eredu matematikoa du oinarri, eta kalkulatzen du euskaldun proportzioa aintzat hartuta zein den espero daitekeen erabilera (*erabilera isotropikoa*). Udalerriko ezagutza datuak oinarritzat hartuta, eta Txillardegiren formula ezarrita, %65ekoa da Getarian esperotako kale erabilera. Kaleko neurketan, esperotakoa baino handixeagoa da erabilera.

ANTZEKO UDALERRIETAKO ERABILERA

Udalerriko datuak testuinguruan jartze aldera, alderaketa egin da antzeko eta kostaldeko herri batzuekin. Horretarako, Getariatik gertu dauden bi herri hartu ditugu: Zestoa eta Aizarnazabal, eta kostaldeko bi herri, antzeko egoera soziolinguistikoa dutenak: Ondarroa eta Mutriku.

ONDORIOAK

Atal honetan jaso dira kaleko erabileraren neurketak emandako emaitza nagusiak eta ondorioak:

- **Erabilera orokorra.** Euskara da kaleko hizkuntza nagusia udalerrian (%68,4), eta, aurreko neurketarekin alderatuta, zortzi puntuko jaitsiera dago. Gaztelaniari dagokionez, %29,8 mintzo dira hizkuntza horretan udalerriko kaleetan, eta gainerako hizkuntzen erabilera %1,8koa da.
- **Sexua.** Gizonen euskararen erabilera handixeagoa da emakumeena baino (%68,7-%68,1). Aldea, beraz, txikia da.
- **Adina.** Euskararen erabileran gorabeherak izaten dira adinaren arabera. Umeen adin tartean bakarrik dago igoera: ia puntu eta erdiko da. Beste adin tartetean beherakada handia da; batez ere, heldu gazteen eta heldu nagusien adin tartetean: heldu gazteetan 14 puntu egin du behera, eta heldu nagusietan 20 puntu.
- **Esperotako erabilera.** Udalerriko euskara ezagutza kontuan hartuta, kalkulatu da kalean %65 erabilera espero daitekeela; neurtutako erabilera, ordea, handiagoa da, 3 puntu handiagoa. Hala gertatzen da udalerri gehienetan. Horrek erakusten du euskaldunek hein handian erabiltzen dutela euskara.

Dokumentu honetan jaso dira udalerriari dagozkion datuak. Eskuragarri dago udalerri guztietako datuetan oinarritutako analisi sakonagoa ere. Helbide honetan dago eskura: labur.eus/KN-UEMA.